

УДК 94(569.5-544) «1918/1923»

Осипович І. – гр. ІС-Б04

Донецький національний університет

КОРОЛІВСТВО ТРАНСЙОРДАНІЯ ТА БРИТАНСЬКИЙ МАНДАТ

Науковий керівник: д. і. н., професор Єрхов Г. П.

Після закінчення Першої Світової війни на уламках Оттоманської імперії виник ряд країн, народи яких після століть османського пригноблення потрапили в сферу інтересів держав-переможців та згідно 22 статті Статуту Ліги націй отримали статус підмандатних територій тих чи інших великих держав. Велика Британія внаслідок мирного врегулювання в Туреччині отримала колоніальні придбання у формі мандатів на деякі території Близького Сходу: Палестину, Ірак, Трансйорданію.

В 1921 р. на Каїрській конференції англійські дипломати заснували новий державний організм, штучно живлений Англією: на землях на схід від річки Йордан було створено адміністративну одиницю - емірат (князівство) Трансйорданія. Ідея створення Трансйорданії була вперше документально озвучена британськими правлячими колами в мандаті Англії на Палестину, проте, на фоні загальної проєврейської орієнтації названого документа, залишилася непоміченою. Територія, на якій була створена Трансйорданія, до 1918 р. входила до складу Оттоманської імперії як частина вілайєта Дамаск. У 1918 р. вона була окупована англійськими військами, а після закінчення Першої Світової війни - включена в мандат Англії на Палестину. На емірат, утворений англійцями в 1921 р., розповсюджувалися умови мандата на Палестину. Син шерифа Мекки Хусейна – Абдалла - отримав титул короля Трансйорданії. Незабаром Еміру Абдаллі ібн Хусейну вдалося послабити умови британського мандата для Трансйорданії. У вересні 1922 р. Рада Ліги націй затвердила окремий мандат Англії на Трансйорданію, хоча офіційно вона була відокремлена від Палестини лише навесні 1923 р. Згідно умов англо-трансйорданського договору від 15 травня 1923 р. Велика Британія офіційно визнала Емірат Трансйорданію як державу під керівництвом Еміра Абдалли. За умовами угоди у вельми завуальованій формі затверджувалося залежне положення Трансйорданії від британської корони. Згідно статей договору Емір погоджувався на присутність в Трансйорданії британського резидента як посередника в стосунках країни з Англією; все законодавство здійснювалося під контролем британського представника; Емір зобов'язувався прислухатися до порад Його Британської Величності. Що стосується відносин з Палестиною, то в договорі була прописана відсутність митного бар'єру між країнами, а торгівлі Трансйорданії в палестинських портах надавалися ті ж права, що й самій Палестині. Емір також «погоджувався» на присутність в Трансйорданії англійських військ, зобов'язувався їх утримувати і вводити військове положення в країні за порадою Його Британської Величності.

Англо-трансйорданська угода не мала під собою підоснови рівноправ'я, в ній не йшлося про незалежність Королівства Трансйорданія, статті договору були витримані в дусі мандата, який застосовувався до територій класу А: тих, що потребували тимчасової опіки і порад держави-мандатарія. Незважаючи на зовнішню трансформацію мандата в союзний договір, стан речей в Трансйорданії був таким, що всі аспекти внутрішнього життя королівства та вектор його зовнішньополітичного курсу були *de facto* узурповані британською адміністрацією, тому з юридичної точки зору створене в 1921 р. королівство Трансйорданія стало підмандатною територією Великої Британії на Близькому Сході.